

Najgore Vrijeme

Historija je poput svake loše učiteljice,
zastrašuje i upozorava ali ne poučava.
put jasan ali bez živućeg znaka i staza vidljiva,
nikad obasjana svjetlošću.Svjetionik puta,tvrđava
prašnjava.I uzaludnost koja se ne stidi ni najvećeg bola.

Sunce je jako peklo u cijelom gradu.Ulice gotovo puste i tek poneka ptica remeti usnulost umornih pogleda.Ljudi su se povlačili u kuće još prije podneva ležeći u hladu starih zidova što su odolijevali vremenu.U samom centru grada grupa mladića je dokoličaniła šaleći se farzama i dosjetkama,uobičajeno i dosadno a možda nisu imali za kafe pa u siromaštvu i čamotinji sve postaje zanimljivo jer se baš ništa ne dešava.Šejh Mustafa Žujo se približavao laganim hodom iz pravca ćuprije prolazeći drugom stranom,dalek od ljudi a blizak sebi na način koji nisu razumjeli.Gledao je pred sebe zagledan u vlastitu unutaranjost a tada vanjske stvari bivaju jasne i osvjetljene.Iznenada,ko zna zašto,crnopus i visok ćovjek sa fesom na glavi se izdvoji iz grupe i hrabro se približi šejhu.

„Hodža Mujo“...“kada će biti najgore vrijeme u Stocu?“...progovori ćvrsto i odlučno.Šala ili ozbiljno pitanje,niko nije znao.Šejh Mustafa se zaustavi i pogleda ga kratko i pronicljivo.
„Kada tvoj unuk bude glavni ćovjek u gradu“-odgovori hladno,gotovo sa sjetom.
Lica na ulici se nijemo zgledaše a šejh nastavi laganim korakom prema Podgradskoj mahali.Predskazanje se obistinilo, jer je unuk tog ćovjeka postao“glavni ćovjek“ u Stocu godine 1946,dakle neposredno nakon drugog svjetskog rata.U dobu vladavine tog ćovjeka (odnosno komunista) je dovršeno veliko rasćišćavanje (u bivšoj SFRJ) sa Islamskom vjerom i Islamskom tradicijom.Mada je sloboda vjeroispovjesti formalno postojala bio je to najtužniji i moralno najgori period za Bošnjake kako je šejh Mustafa predvidio.Ateizam je napadno i strogo propovjedan i najviše se odnosio na Bošnjake a biti musliman u to vrijeme znaćilo je i oćaj i poniženost.Oni Bošnjaci koji su se dokazivali slijedeći novu pravovjernost jurišali su potpuno dobrovoljno rušiti džamije,tekije i mezarja,njihovi susjedi Srbi i Hrvati ih na to nisu tjerali.Bošnjaci muslimani su pali u stanje potpunog samoponiženja voćeni razvojem sluganske svijesti.Muhamed as. je rekao:“Ne teba vjernik da ponižava samog sebe“.Na pitanje kako,odgovorio je:“Dovodeći sam sebe u iskušenje koje ne može podnijeti.“Bošnjaci su nakon drugog svjetskog rata sami sebe dovodili u nemoguća iskušenja,gazeći vjeru svojih djedova i to potpuno dobrovoljno.Neki od njih su se osjećali obezglavljenio,drugi su strepili pred nepoznatim,treći su pokušavali naći vlastitu probitaćnost a svima je jedno bilo zajednićko.Sluganska svijest i podanićki mentalitet.Gubitak vlastite vjere i tradicije i sve što to sa sobom nosi.Naravno,ovo ne važi zasve Bošnjake.Jedan broj njih je ostao vjeran Islamu uprkos svim rizicima koja je ta odanost nosila i zahvaljujući njima ućenje Svete Knjige je preneseno u tom najgorem vremenu.Euforija rušenja svega svog,fizićki,duhovno i simbolićki bila je planska i nikakve slučajnosti nije bilo.
No,po prvi put su Bošnjaci bili nosioci autodestrukcije,odroćeni i u svakom pogledu smislu opustošeni narod se dokazivati po svaku cijenu a euforija rušilaštva je nazivana patriotizmom.Najgore vrijeme.Oni Bošnjaci koji su se novom ustroju stvari pokušali suprotstaviti preko noći bi postajali „narodni neprijatelji“ ili pak protivnici revolucije.Upravo po većinskom stanju samoponiženja to doba je bilo Najgore (kako je i najavio šejh Mustafa).

Stanje je danas mnogo bolje i Bošnjacima je moguća nacionalna i vjerska samorealizacija. Nadati se da je i najgore vrijeme u tom smislu prošlo i otišlo u nepovrat.

(Slika – Nišan na mezarju Šejha Mustafe Žuje)